

POËZIE IN DE WONDERREIZEN: GECITEERDE LIEDJES

GARMT DE VRIES

Deze aflevering van *Poëzie in de Wonderreizen* staat in het teken van bestaande versjes en liedjes, die door Verne zijn opgenomen in zijn romans.

Mistress Branican

In het eerste hoofdstuk van *Mistress Branican* zingen de matrozen van de *Franklin*, terwijl ze het schip klaarmaken voor vertrek:

En voilà une,
La jolie une!
Une s'en va, ça ira,
Deux revient, ça va bien!
En voici deux,
La jolie deux!
Deux s'en va, ça ira,
Trois revient, ça va bien...

Dit is een oud liedje uit het Frans sprekende deel van Zwitserland.¹ Net als bij ons “potje met vet” kan het eindeloos voortgezet worden.

Les enfants du capitaine Grant

Wanneer Glenarvan en zijn reisgenoten, door Maori's gevangengenomen, per kano vervoerd worden, zingen de Maori's een lied dat door Verne wordt beschreven als “het volkslied van de geheimzinnige ‘Pihe’, de strijdzang, die de Maori's tot de onafhankelijkheidsoorlog aanvuurt”:

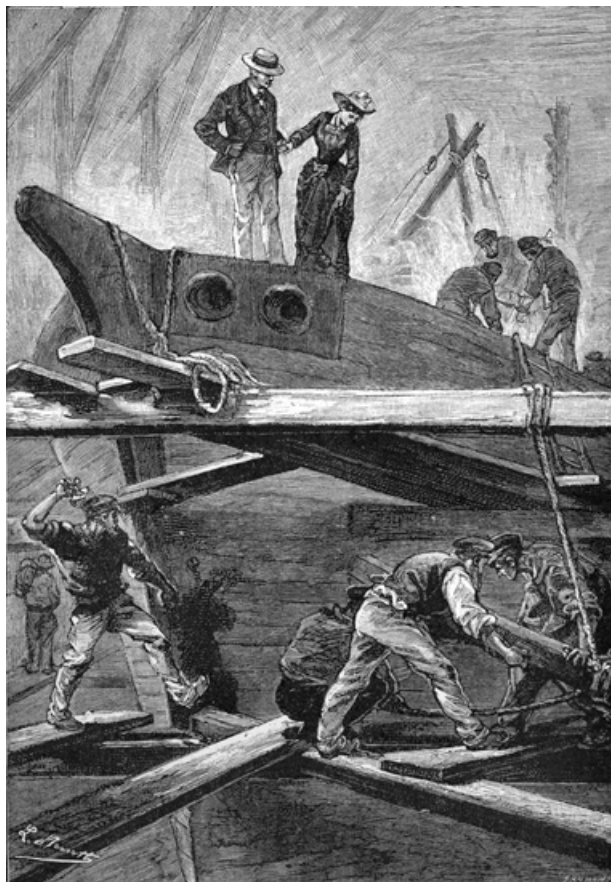
Papa ra ti wati tidi
I dounga nei...

Ik heb de oorsprong van deze tekst niet kunnen achterhalen. Enkele Maori-deskundigen aan wie ik deze tekst voorlegde, vertelden me dat sommige woorden, bijvoorbeeld ‘tidi’ en ‘dounga’ niet typisch Maori zijn. Het is natuurlijk mogelijk dat Verne ze verkeerd heeft overgeschreven, of de spelling aan de Franse taal heeft aangepast. Er bestaat een Maori lied dat “He pihe” heet, maar dit lijkt niet op de door Verne beschreven hymne.

Op internet heb ik een Braziliaans krantenartikel van ene Lima Barreto gevonden waarin deze zelfde hymne wordt geciteerd in een context die niets met Verne te maken heeft.² Hebben Barreto en Verne zich op dezelfde bron gebaseerd, of heeft Barreto Verne gelezen?

Michel Strogoff

Heel bekend is de scène in *Michel Strogoff*, waarin de journalist Alcide Jolivet de tekst van een liedje telegrafeert naar zijn krant en op die manier voorkomt dat zijn rivaal Harry Blount aan de beurt komt bij het loket. Jolivet gebruikt een lied van Pierre Jean de Béranger (1780–1857), een satirische tekstschrijver:

¹ Arthur Rossat: *Les Chansons populaires de la Suisse romande*. Foetisch, Lausanne, 1917.

² Lima Barreto: *Vida urbana*. <http://www.dominiopublico.gov.br/download/texto/bn000161.pdf>

Il est un petit homme,
Tout habillé de gris,
Dans Paris!...

Joufflu comme une pomme,
Qui, sans un sou comptant...

Het volledige lied luidt als volgt:

Il est un petit homme
Tout habillé de gris,
Dans Paris,
Joufflu comme une pomme,

Qui, sans un sou comptant,
Vit content,
Et dit: moi, je m'en...
Et dit: moi, je m'en...
Ma foi, moi, je m'en ris!

Oh! Qu'il est gai le petit homme gris!

À courir les fillettes,
À boire sans compter,
À chanter,
Il s'est couvert de dettes;

Mais, quant aux créanciers,
Aux huissiers,
Il dit: moi, je m'en...
Il dit: moi, je m'en...
Ma foi, moi, je m'en ris!

Oh! Qu'il est gai le petit homme gris!

Qu'il pleuve dans sa chambre;
Qu'il s'y couche le soir
Sans y voir;
Qu'il lui faille en décembre

Souffler, faute de bois,
Dans ses doigts,
Il dit: moi, je m'en...
Il dit: moi, je m'en...
Ma foi, moi, je m'en ris!

Oh! Qu'il est gai le petit homme gris!

Sa femme, assez gentille,
Fait payer ses atours
Aux amours;
Aussi, plus elle brille,
Plus on le montre au doigt.
Il le voit,
Et dit: moi, je m'en...

Et dit: moi, je m'en...
Ma foi, moi, je m'en ris!

Oh! Qu'il est gai le petit homme gris!

Quand la goutte l'accable
Sur un lit délabré,
Le curé,
De la mort et du diable,

Parle à ce moribond,
Qui répond:
Ma foi, moi, je m'en...
Ma foi, moi je m'en...
Ma foi, moi, je m'en ris!

Oh! Qu'il est gai le petit homme gris!

Un capitaine de quinze ans

Aan het eind van hoofdstuk 7 van deel 2 van *Un capitaine de quinze ans* zingen de slaven een lied waarvan de inhoud vertaald wordt weergegeven:

Vous m'avez renvoyé à la côte, mais, quand je serai mort, je n'aurai plus de joug, et je reviendrai vous tuer!

Voor dit lied heb ik geen bron kunnen vinden.

L'Etoile du Sud

In *L'Etoile du Sud* citeert Jules Verne (of, waarschijnlijker, André Laurie, de schrijver van het oorspronkelijke manuscript) een gedicht van Thomas More, *It is the last rose of summer*. Het wordt gezongen door Alice Watkins. Het gedicht wordt in het Engels geciteerd, en de Franse vertaling van elke strofe is in de tekst opgenomen.

It is the last rose of summer,
Left blooming alone
All her lovely companions
Are faded and gone,

I will not leave thee, thou lone one!
To pine on the stem,
Since the lovely are sleeping,
Go sleep with them...

It is the last rose of summer,
Left blooming alone...
Oh! who would inhabit
This black world alone?...

Un drame en Livonie

In hoofdstuk 9 van *Un drame en Livonie* zingen de studenten van de Universiteit van Dorpat het Gaudeamus igitur:

Gaudeamus igitur,
Juvenes dum sumus!
Post jucundam juventutem,

Post molestam senectutem,
Nos habebit humus!

Hierop antwoordt Gospodin, één van de Russische personages, met het zingen van een Russische hymne. De tekst hiervan wordt alleen in Franse vertaling gegeven en is niet op rijm:

O Riga, qui t'a faite si belle?... L'esclavage des Livoniens !... Puissions-nous, un jour, avec l'argent, acheter ton château aux Allemands et les faire danser sur des pierres chauffées!...

La chasse au météore

In hoofdstuk 8 van *La chasse au météore* (zowel in de originele als in de door Michel bewerkte versie) wordt verwezen naar “een oud Bretons liedje”:

... avec un lien d'or,
Qui ne finit qu'à la mort

De waarschijnlijke oorsprong van dit vers is *Pierrette*, een deel van Honoré de Balzac's *Comédie humaine*. Hierin wordt een lied genoemd dat gezongen werd voor de jonge bruiden van Bretagne. Eén van de coupletten luidt:

On vient de vous lier, madam'la mariée,
Avec un lien d'or
Qui n'délie qu'à la mort.

Ik weet niet of dit een werkelijk bestaand liedje is, of dat het door Balzac is bedacht en door Verne geparafraseerd.

M. Ré-dièze et Mlle Mi-bémol

In de novelle *M. Ré-dièze et Mlle Mi-bémol*, waarin muziek een belangrijke rol speelt, haalt Verne de 8e-eeuwse “Hymne van Johannes de Doper” aan, waaraan de muziknoten hun namen ontleen:³

Ut queant laxis
Resonare fibris
Mira gestorum
Famuli tourorum,
Solve polluti,
Labi reatum,
Sancte Joannes.

G. de Vries, oktober 2006

³ Tegenwoordig gebruikt men “do” in plaats van “ut”, waarschijnlijk afgeleid van het woord “dominus”. De “si” maakte geen deel uit van de Middeleeuwse toonladder, en heeft pas later zijn naam gekregen, naar “Sancte Ioannes”. De naam is later veranderd in “ti”, zodat elke noot met een andere letter begon.